

Olika talesätt, liknelser och uttryck

A. Ibland säger man en sak men menar någonting helt annat, vi använder oss av olika talesätt, liknelser och uttryck. Vad menas med följande uttryck?

1. Att vara ute och cykla:

2. Att vara ute på hal is:

3. Att slå huvudet på spiken:

4. Att dansa efter någons pipa:

5. Att dra sitt strå till stacken:

6. Att må som en prins:

7. Att hålla god min:

8. Att vända kappan efter vinden:

9. Att spara på krutet:

10. Att sopa något under mattan:

B. Ibland använder vi oss av olika talesätt när vi berättar någonting. På så vis döljer vi vad vi säger genom att ta till en liknelse. Vad menar vi egentligen när vi säger följande?

1. Man ska inte kasta sten i ett glashus.

2. Man ska inte ropa hej förrän man är över bäcken.

3. Man ska inte gå över ån efter vatten.

4. Skrattar bäst som skrattar sist.

5. Tomma tunnor skramlar mest.

6. Man ska inte dra alla över en kam.

7. Äpplet faller inte långt från päronträdet.

8. Den som gräver en grop åt andra faller ofta själv däri.

C. Nedan följer en berättelse om Janne. Han lever ett spännande liv, må du tro. Men vad händer egentligen? Försök hitta alla uttryck och talesätt som döljer sig i texten, förklara vad de betyder och skriv sedan om texten så att du får fram vad den egentligen handlar om!

"Janne var inte precis tappad bakom en vagn och han föddes inte i farstun heller. Ändå lekte inte livet direkt och tidigt hamnade hans familj riktigt i blåsvädret. Jannes mamma blev blåst på konfekten av Jannes far som drog dit pepparn växte. Där stod Janne och hans mamma på bar backe och tvingades suga på ramarna. Ja, nu hade de verkligen sålt smöret och tappat pengarna! Men de tog skeden i vacker hand och gav svar på tal. De satte käppar i hjulet för pappan som först inte anade ugglor i mossen. Mamman och Janne smidde sina lömska planer och snart hade pappan satt sin sista potatis. Mamman och Janne lade då benen på ryggen och beslutade sig för att sopa allt under mattan.

Trots att de blandat sina kort väl, anade en polis att en hund låg begravnen någonstans. Det här var en verkligt het potatis! Janne försökte dock lugna sin mamma och menade att de inte skulle måla fan på väggen utan dra en vals. Men de gick ur askan i elden. Polisen märkte att de talade med kliven tunga och gav dem nådastöten. Nu var det bara att försöka rida ut stormen och krypa till korset. Janne kände det som om en sten lättat från hans hjärta.

- Nu när vi sopat rent framför vår egen dörr kan vi nog slå oss till ro, sade Janne.
- Ja, nu behöver vi inte smyga som katten kring het gröt för vi har ju båda rent mjöl i påsen, sade mamma.
- Där satte du huvudet på spiken! skrattade Janne och mādde som en prins."

D. Nu är det dags för dig att skriv en egen berättelse med olika uttryck och talesätt. Nedan följer en hel rad uttryck, liknelser och talesätt som du kan använda dig av i din text. Du måste ha med minst fem olika uttryck i din text.

Börja din text enligt följande: "Det var en gång en..."

Köpa grisen i säcken
 sjunga på sista versen
 hoppa i galen tunna
 Lägga vantarna på
 Ha huvudet under armen
 Få lång näsa
 Sitta mellan två stolar
 Ha ögon i nacken
 Ha tomtar på loftet

Ta en rövare
 Låta udda vara jämnt
 Få hjärtat i halsgropen
 Reta gallfeber på någon
 Ge en känga till någon
 Sjunka genom golvet
 Vara ute på hal is
 Dra sitt strå till stacken
 Ge någon på pälsen

Inte döma hunden efter
håren
Sila mygg men svälja
kameler
Ha en nagel i ögat
Hänga på ett hår
Stå på ruinens brant
Se döden i vitögat
Balansera på slak lina
Ha en räv bakom örat
Äta ur någons hand
Sväva på små moln
Allting går som en dans
Ta sig vatten över
huvudet
Som man bäddar får man
ligga
Man ska inte väcka den
björn som sover
Man ska inte leka med
elden

Kasta in handduken
Lova guld och gröna
skogar
Tala är silver men tiga är
guld
Allt är inte guld som
glimmar
Vara som åsnan mellan
två höttappar
Små grytor har också
öron
Liten tuva välter ofta
stora lass
Den som gapar efter
mycket mister ofta hela
stycket
Stor i orden, liten på
jorden

E. Nu är det dags för dig att välja ett uttryck eller talesätt som du illustrerar genom att via en bild visa hur det kan tänkas se ut. Hur ser det exempelvis ut att fastna med skägget i brevlådan? Skriv liknelsen och sedan även betydelsen under bilden.

"Man ska inte döma hunden efter håren"

(Utseendet har ingen betydelse det är de inre egenskaperna som är de viktiga)

F. Kan du några egna liknelser? Försök hitta på några egna uttryck som kan vara lämpliga att använda vid olika tillfällen. Tex.

Vad kan man säga om en person som är väldigt elak?

Vad kan man säga om en person som är väldigt snål?

Vad kan man säga om en person som hela tiden lägger sig i vad andra gör?

Fortsätt hitta på flera i din skrivbok, uppfinn gärna helt nya!